

Lerarentekort & LO: een extra risico?

Het lerarentekort. De kranten staan er vol van. Het raakt de maatschappij in de volle breedte. De redactie zag mede hierin aanleiding om de docent centraal te stellen op 13 mei 2020, op het aankomende 100-jarige jubileumsymposium 'Wordt de docent bedreigd? Zie nader <https://info.wolters-kluwer.nl/school-en-wet>."

Uit de website van de overheid blijkt dat wij slechts op de drempel staan van het probleem. Werd het tekort in 2018 nog geschat op 1.231 FTE, kan het in 2028 zijn gestegen tot 10.370 FTE. Scholen zoeken dan ook naarstig naar oplossingen. Hierbij komt regelmatig de vraag op of ook onbevoegde personen voor de klas mogen staan. Het pleidooi van de Onderwijsraad in 'Ruim baan voor leraren' (2018), voor ruimere onderwijsbevoegdheden voor leraren in de toekomst (clusters van onderwijsbevoegdheden in combinatie met specialisaties), is immers nog niet de praktijk noch de wet. Scholen zijn onverkort gebonden aan de benoembaarheidsvereisten uit de sectorwetten.

Eind 2018 publiceerde de overheid in dit verband een handreiking.¹ Nadat hierin de veiligheid van leerlingen en personeel en de kwaliteit van het onderwijs voorop worden gesteld, biedt de handreiking alternatieven voor de inzet van gediplomeerde leerkrachten in het PO. Genoemd worden bijvoorbeeld personen die – ondanks het ontbreken van het benodigde getuigschrift – (toch) zelfstandig voor de klas mogen staan alsook personen die dat in beginsel niet mogen. Al verder lezend, blijken 'de onbevoegden' echter alsnog te mogen worden ingezet, namelijk als de enige andere optie is om leerlingen naar huis te sturen. Voor vakken in het kerncurriculum is voor de 'instructie' een bevoegde leerkracht nodig, maar mag de 'begeleiding/oefening' bij nood door een onbevoegd persoon worden gedaan. Voor vakken buiten het kerncurriculum heeft een bevoegde leerkracht de voorkeur, maar mag bij nood een onbevoegd persoon worden ingezet. Op 21 oktober 2019 bevestigde Minister Slob dat dergelijke wetsovertredingen – zoals de inzet van onbevoegde personen – in noodsituaties inderdaad zijn toegestaan.² En hoewel dat op de lange termijn problematisch is voor de kwaliteit van het onderwijs, zal het op de korte termijn inderdaad te verkiezen zijn boven het laten vervallen van lessen.

Dat geldt mijns inziens echter niet zonder meer voor het vak lichamelijke opvoeding. In de gymzaal **kan** een onbevoegde lesgever immers leiden tot een onveilige les, namelijk indien deze tevens onbekwaam is. De inzet van een onbevoegde lesgever brengt in dat geval niet slechts zorgen mee over de kwaliteit van het (bewegings) onderwijs, maar betekent ook een voor leerlingen verhoogd risico op letsel. En dat risico zal onverantwoord zijn, ook in tijden van lerarentekorten.

Vóór het lerarentekort was ik van mening dat een onbevoegde lesgever op zichzelf een zorgplichtschending van de school zou mee-

brennen. Deze zorgplichtschending hoefde overigens niet tot aansprakelijkheid te leiden, want daarvoor moet de onbevoegdheid ook in causaal verband staan tot het gymongeval. Indien een onbevoegde lesgever handelt met de zorgvuldigheid van een redelijk bekwaam en redelijk handelend lesgever LO, en een veilige les bewegingsonderwijs geeft, ontbreekt dat verband. In de huidige tijd verwacht ik daarentegen dat de inzet van een onbevoegde lesgever niet meer automatisch een zorgplichtschending meebrengt. Het kan immers onmogelijk zijn om een bevoegde docent LO te vinden, en dat (maatschappelijke) lerarentekort kan de (individuele) school moeilijk worden aangerekend.

De beoordeling of een school aansprakelijk is voor een gymongeval verandert echter niet door het lerarentekort. Onverminderd moet worden beoordeeld of de lesgever (on)zorgvuldig handelde tijdens de les bewegingsonderwijs. Het lerarentekort – en het gedoogbeleid van de overheid – zal daarom geen rechtvaardiging zijn voor een onveilige les bewegingsonderwijs. Niet zozeer de onbevoegdheid als wel de onbekwaamheid van de lesgever zorgt alsdan voor een verhoogd risico op een gymongeval, en voor het risico op aansprakelijkheid (maar: bevoegd impliceert doorgaans ook bekwaam). De vraag of scholen *publiekrechtelijk* (jegens de overheid) een onbevoegde lesgever mogen inzetten, is dus een andere vraag dan die of de inzet van een onbevoegde lesgever leidt tot *civielrechtelijke* aansprakelijkheid van een school (jegens een leerling). Die laatste vraag vergt een vakinhoudelijke beoordeling van de les.

Wat moeten scholen hiermee? Is er een verantwoord alternatief te vinden voor de bevoegde docent LO? Het laten vervallen van bewegingsonderwijs – en allemaal uiterst veilig (stil)zitten in een klaslokaal – is immers evenmin wenselijk. Dat leidt namelijk tot meer inactiviteit en draagt niet bij aan de motorische ontwikkeling en waarschijnlijk evenmin aan de sociaal-emotionele en cognitieve ontwikkeling. Maar de bevoegdheid van een leerkracht reflecteert als het goed is wel diens bekwaamheid, en zal dus zorgen voor de benodigde veiligheid in de les. Of de inzet van onbevoegde, maar wel bekwaame lesgevers LO – bijvoorbeeld onder begeleiding van bevoegde docenten LO – verantwoord zal zijn, kan in zijn algemeenheid niet worden bepleit noch uitgesloten. Een duivels dilemma. Wel kunnen scholen in elk geval ervoor kiezen om leerlingen buiten het vak LO meer te laten bewegen, door extra buitenspel, *energizers* of bewegingstussendoortjes, het dynamischer maken van de schooldag en het schoolplein, *outdoor education*, et cetera.

Brechtje Pajmans

- <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/werken-in-het-onderwijs/documenten/publicaties/2018/11/08/handreiking-lerarentekort-primair-onderwijs-po>.
- <https://www.parool.nl/nederland/wetsovertredingen-voor-basisscholen-met-lerarentekort-toegestaan~bc7f890e/>